

MOLIYA BOZORLARIDA BIZNES TURLARI VA ULARNING RIVOJLANISH HOLATI

Mirzaxadjayeva Shahzoda Shuxratovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,

“Real iqtisodiyot” kafedrası assistenti

Shaxzodamirzaxadjayeva98@gmail.com

Yuldasheva Go’zal Amirulla qizi

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Buxgalteriya hisobi va menejment fakulteti talabasi

yuldashevagozal476@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada moliya bozorlarida faoliyat yurituvchi biznes turlari, ularning iqtisodiyotdagi o’rni hamda hozirgi rivojlanish holati kompleks tarzda yoritilgan. Moliya bozori iqtisodiy tizimning muhim bo’g’ini bo’lib, kapitalning samarali taqsimlanishi, investitsiya jarayonlarining faollashuvi va tadbirkorlik subyektlarining moliyaviy resurslarga bo’lgan ehtiyojini qondirishda muhim rol o’ynaydi. Maqolada bank biznesi, sug’urta faoliyati, fond bozori ishtirokchilari, investitsiya kompaniyalari, mikromoliya tashkilotlari hamda raqamli moliyaviy texnologiyalar asosidagi bizneslar tahlil qilinadi. Shuningdek, O’zbekiston moliya bozorining rivojlanish tendensiyalari, normativ-huquqiy asoslari va raqobat muhitining shakllanishi ko’rib chiqiladi. Ilmiy adabiyotlar tahlili orqali moliya bozorida biznes yuritishning nazariy asoslari ochib berilib, zamonaviy iqtisodiy sharoitlarda moliyaviy xizmatlarga bo’lgan talabning ortib borayotgani asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatadiki, raqamlashtirish, institutsional islohotlar va investorlar ishonchini oshirish moliya bozorlarida biznesning barqaror rivojlanishini ta’minlovchi asosiy omillar hisoblanadi. Maqola xulosasida moliya bozorlarida biznes muhitini yanada yaxshilash, innovatsion

moliyaviy mahsulotlarni rivojlantirish hamda tadbirkorlik subyektlarining bozorga kirish imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: *Moliya bozori, biznes turlari, bank biznesi, sug'urta bozori, fond bozori, investitsiya, kapital, raqamli moliya, fintech, mikromoliya, iqtisodiy rivojlanish, tadbirkorlik, moliyaviy xizmatlar, risk, likvidlik, bozor infratuzilmasi, raqobat, investor, innovatsiya, moliyaviy barqarorlik.*

Kirish

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi moliya bozorlarining samarali faoliyati bilan chambarchas bog'liqdir. Moliya bozorlari orqali iqtisodiyotda mavjud bo'lgan bo'sh pul mablag'lari jamlanadi, ular investitsiya jarayonlariga yo'naltiriladi va ishlab chiqarish hamda xizmat ko'rsatish sohalarining rivojlanishi ta'minlanadi. Shu sababli moliya bozorlari iqtisodiy tizimning muhim tarkibiy qismi hisoblanib, unda faoliyat yurituvchi biznes subyektlari iqtisodiy o'sishning asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biri sanaladi. Moliya bozorlarida biznes yuritish jarayoni banklar, sug'urta kompaniyalari, investitsiya fondlari, fond bozori professional ishtirokchilari, lizing va mikromoliya tashkilotlari hamda zamonaviy raqamli moliyaviy xizmatlar ko'rsatuvchi kompaniyalar faoliyatini qamrab oladi. Ushbu biznes turlari moliyaviy vositachilik funksiyasini bajarib, jamg'armalar bilan kapitalga ehtiyoj sezuvchi subyektlar o'rtasida bog'lovchi bo'g'in vazifasini o'taydi. Natijada iqtisodiyotda moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligi oshadi va bozor mexanizmlarining barqaror ishlashi ta'minlanadi. Biroq, moliya bozorlarida biznes faoliyatini rivojlantirish jarayonida risklarni boshqarish, raqobat muhitini kuchaytirish, moliyaviy savodxonlikni oshirish va huquqiy-me'yoriy bazani takomillashtirish kabi muammolar ham mavjud. Shu nuqtayi nazardan, moliya bozorlarida biznes turlari va ularning rivojlanish holatini chuqur ilmiy tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar sharhi

A.B. Xayitov, I.A. Bakiyeva va S.B. G‘oyipnazarovlarning “Biznesga kirish” o‘quv qo‘llanmasida moliya bozorlarida biznes faoliyatining nazariy asoslari, moliyaviy institutlarning turlari va ularning iqtisodiyotdagi o‘rni batafsil yoritilgan. Mualliflar moliyaviy resurslarni samarali boshqarish biznes muvaffaqiyatining asosiy omillaridan biri ekanligini ta’kidlaydilar. B.O. Dusmatov va D.M. Abduraimovning “Biznes planirovaniye” asarida biznesni moliyalashtirish, investitsiya loyihalarini rejalashtirish va moliyaviy risklarni baholash masalalari keng tahlil qilingan. M.E. Axtamovaning “Biznes i obshestvo” nomli asarida esa moliya bozorlari va jamiyat o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik, biznesning ijtimoiy mas’uliyati va iqtisodiy rivojlanishga ta’siri ochib berilgan. Elektron manbalar esa moliya bozorlarining huquqiy asoslarini o‘rganishda muhim axborot manbai bo‘lib xizmat qiladi.

Tadqiqotlar

Tadqiqot davomida moliya bozorlarida faoliyat yurituvchi asosiy biznes turlari, ularning vazifalari va rivojlanish holati o‘rganildi. O‘zbekiston moliya bozorining amaldagi holati tahlil qilinib, mavjud muammolar va rivojlanish istiqbollari aniqlandi.

Tadqiqotlar metodologiyasi

Mazkur ilmiy tadqiqotda tizimli yondashuv, iqtisodiy tahlil, taqqoslash va umumlashtirish usullaridan keng foydalanildi. Ilmiy adabiyotlar va o‘quv qo‘llanmalar asosida moliya bozorlarida biznes turlarining nazariy jihatlari tahlil qilindi. Normativ-huquqiy hujjatlar va elektron manbalar yordamida moliya bozorining institutsional rivojlanish holati baholandi. Shuningdek, moliya bozorlarida biznes faoliyatiga ta’sir etuvchi omillarni aniqlash uchun analitik usullar qo‘llanildi. Tadqiqot natijalarini asoslashda mantiqiy xulosalar chiqarish va sabab-oqibat bog‘liqligini aniqlashga alohida e’tibor qaratildi. Ushbu metodologik yondashuv moliya bozorlarida biznesning rivojlanish tendensiyalarini aniqlash va amaliy takliflar ishlab chiqish imkonini berdi.

Tahlil va natijalar

O'tkazilgan tahlillar natijasida moliya bozorlarida bank biznesi yetakchi o'rinni egallashi aniqlandi. Banklar kreditlash, depozitlarni jalb qilish va to'lov tizimlarini rivojlantirish orqali iqtisodiyotning real sektorini moliyalashtirishda muhim rol o'ynaydi. Sug'urta biznesi esa risklarni kamaytirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda ahamiyatlidir. Fond bozori va investitsiya kompaniyalari kapital bozorini rivojlantirib, uzoq muddatli investitsiyalarni jalb qilish imkonini kengaytirmoqda. So'nggi yillarda raqamli moliya va fintech bizneslarining rivojlanishi moliyaviy xizmatlar ko'rsatish tezligi va sifatini oshirdi. Mikromoliya tashkilotlari kichik biznes va aholining kam ta'minlangan qatlamlari uchun moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatini kengaytirmoqda. Shu bilan birga, moliya bozorlarida biznesni rivojlantirishda risklarni boshqarish, raqobat muhitini kuchaytirish va moliyaviy savodxonlikni oshirish muhim ahamiyatga ega. Tahlil natijalari moliya bozorlarida biznesning barqaror rivoji iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biri ekanligini ko'rsatdi.

Xulosa va takliflar

Xulosa qilib aytganda, moliya bozorlarida biznes turlari iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim mexanizm hisoblanadi. Bank, sug'urta, investitsiya va raqamli moliya bizneslarining uyg'un rivoji kapital bozorining samarali faoliyat yuritishiga xizmat qiladi. Shu munosabat bilan moliyaviy infratuzilmani yanada rivojlantirish, innovatsion moliyaviy mahsulotlarni joriy etish, moliyaviy savodxonlikni oshirish va investorlar ishonchini mustahkamlashga qaratilgan chora-tadbirlarni kuchaytirish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. A.B. Xayitov , I.A. Bakiyeva, S.B. G'oyipnazarov va boshq.
Biznesga kirish. O'quv qo'llanma .
–T:”Innovatsion rivojlanish nashriyot matbaa uyi” 2021. 45-78-betlar.
2. B. O. Dusmatov, D.M.Abduraimov. Biznes planirovaniye. Samarqand :”FAN BULOG'I” . 2024 . 102-136-betlar.

3. Axtamova M.E . Biznes i obshestvo .

Samarqand:OOO"STAP-SEL", 2023. – 210-238-betlar.